

ľudské vzťahy, prehodnotenie hodnôt, ak máme na mysli hospodárske a politické vzťahy, bola pre nich amorálnym bahnom, neblahým zasahovaním do zákonov, ktoré formulovali starí mudrci.

Akuejčina sa prejavuje aj v iných vlastnostiach individuálneho a spoločenského charakteru, v poverčivosti, pokrytctve, bezohľadnosti voči slabším, v slepej viere v ortodoxiu.

Akuejčina bola nesmierne závažnou prekážkou pre Čínu na ceste pokroku. Je veľkou Lu Sünovou zásluhou, že na ňu prvý veľmi dôkladne poukázal a proti nej v celom svojom diele neúnavne bojoval.

To čo Voltaire (1694—1778) znamenal pre Francúzsko a pre ostatný svet v boji proti etike katolíckej cirkvi, znamenal Lu Sün pre Čínu v boji proti konfuciánskej etike. S Voltairom mohol celkom dobre volať *Écrasez l'infâme*; Lu Sün to i robil, iba inými slovami. O ňom mohol Saint-Beuve (1804—1869) povedať to isté, čo povedal o Voltairovi: *Il avait le diable au corps*,²⁵ diabla, ktorý sa postavil proti bohu svojej krajiny.

Proti akuejčine sa v Číne bojovalo celé desaťročia. Spisovateľ Pa Ťin (nar. r. 1905) v tomto duchu napísal román *Rodina* (Ťia),²⁶ odsudzovali ju nielen spisovatelia, ale aj pokrokoví politici, filozofi a kultúrni pracovníci. Tento boj nie je ani teraz skončený. Vo vydaní z r. 1957 píše autori *Dejín novej čínskej literatúry* (Čung-kuo sien-taj wen-süe-š') vydané v Čchang-čchune, str. 225:

„Medzi nami ešte niekedy môžeme vidieť A Q ako si vykračuje so spokojnou tvárou, nedovoľuje nikomu hovoriť, že je ‚plešivý‘, myslí si o sebe, že je ‚prvý‘, pre iných má len ‚vy ste proti mne nuly‘, proti novému cíti odpor, je za vykořenenie ‚každej ‚herézy‘, je konzervatívny, bezdôvodne namyslený a plný sebaklamu...“

Teda kritika akuejčiny a konfuciánskej etiky je aj dnes v čínskej spoločnosti aktuálna.

ZA KONKRÉTNÍ VÝZKUM NÁBOŽENSKÝCH PŘEŽITKŮ

NÁVRH PLÁNU SOCIOLOGICKÉHO VÝZKUMU KULTURNÍ REVOLUCE SE ZVLÁŠTNÍM ZŘEATELEM K PŘÍČINÁM RELIGIOZITY

IVAN SVITÁK

XII. sjezd KSC věnoval velkou pozornost otázkám průběhu kulturní revoluce v Československu. Vycházejíce z myšlenek sjezdových usnesení předkládáme návrh plánu sociologického výzkumu kulturní revoluce se zvláštním zřetelem k religiozitě, který byl vypracován v r. 1959, avšak dosud se neuskutečnil.

²⁵ Saint-Beuve, *Portraits of the Eighteenth Century*, New York 1905, vol. I, 196.

²⁶ Pa Ťin, *Rodina*, do češtiny přeložili M. Ryšavá a O. Král, SNKLHU, Praha 1959.

V mnoha krajích Československé socialistické republiky má probíhající kulturní revoluce povahu střetu vědeckých názorů se zaostalými hledisky, které jsou světonázorově silně ovlivňovány náboženstvím. Antagonistické rozpory výrobních a politických vztahů byly vyřešeny vznikem lidové demokracie, znárodněním, industrializací a socializací zemědělské výroby, avšak rozpory ve vědomí lidí, opožďujícím se za změnami základny, dosud trvají a vytvářejí jednu z vážných překážek morálně politické jednoty. Tyto rozpory se projevují u velké části obyvatelstva jako rozpor vědeckých a nevědeckých, zejména náboženských názorů na přírodu, lidský vývoj a společenský život.

Za těchto okolností je naléhavým vědeckým a kulturně politickým úkolem provést odborný sociologický výzkum religiozity, zjistit faktický stav podmínek, příčin a zdrojů náboženského vlivu. Tím lze prověřit, potvrdit nebo kriticky zhodnotit dosavadní praxi ateistické propagandy i teoretické názory na proces oprošťování lidí od náboženských přežitků, jež dosud byly rozvíjeny jen jako spekulativní konstrukce a nebyly ověřeny praxí. Provést vědecky výzkum nábožensky silně zatížených oblastí je tedy jednou z neaktuálnějších a politicky závažných otázek průběhu kulturní revoluce. Podobný výzkum by byl též jednou z forem spojení filosofie s politikou, vědy s praxí. Správně pojatý výzkum je cenným příspěvkem filosofické fronty k plnění směrnic o provádění ateistické propagace. Sociologický výzkum kulturní revoluce nebyl zatím v socialistických zemích ve větším rozměru nikde podniknut a mohl by tedy shromáždit jedinečný materiál a přinést mnoho nového teorii cest překonávání náboženských přežitků i technice sociologického výzkumu i poznání všeobecných otázek kulturní revoluce.

Celou akci je ovšem nutné chápat nikoliv z úzkých hledisek volnomyšlenkářské propagace, ale z hlediska, jímž se řídí marxismus-leninismus v řešení náboženské otázky a kulturní problematiky. To znamená, že k výzkumu nelze přistoupit jako k dílčí otázce existence jakýchsi dávných přežitků či folkloristických osobitostí, ale jako ke komplexnímu problému, v němž se náboženský vliv úzce a často i bezprostředně stýká s ekonomickými, politickými a celkovými kulturními poměry kraje, jako k problému, jenž může být úspěšně řešen jen z vývojového hlediska. Výzkum má tedy být výzkumem průběhu kulturní revoluce, avšak byl by zaměřen zejména k jedné stránce kulturní revoluce, k zápasu marxistické ideologie o vědeckost myšlení lidí, k morálně politické jednotě. Výzkum tedy nemá být pojat jako mikrosociologické shromažďování pouhých empirických fakt a bezmocný popis údajů o kněžích, náboženských obřadech atd., ale má naopak vysvětlovat příčiny religiozity a kulturních změn v celé složitosti současného způsobu života lidí.

CÍL VÝZKUMU

Socialismus se zrodil z vědeckého poznání a vědeckým poznáním se též neustále obrozuje, jím se utvrzuje charakter marxismu jako vědy. Tato zásada platí i v období rozvinuté výstavby socialismu v Československu. Z toho vyplý-

vá, že úspěšně zvládnutí politických úkolů si žádá stále hlubších teoretických rozborů společenských jevů a procesů, probíhajících v městech a na vesnici, mezi jinými též rozboru proměn ve společenském vědomí lidí, rozboru jejich světonázorových postojů. Proto se v poslední době poukazuje v usneseních ÚV KSČ na trvalý záostávání společenských věd jako na jeden z vážných nedostatků, upozorňuje se na potřebu spojení vědy s praxí. Jednou z těchto forem je navrhovaný sociologický výzkum základních příčin a změn religiozity se zřetelem k průběhu kulturní revoluce v ČSSR.

V poválečném období se vyvinul proti sociologii určitý odpor, oprávněně motivovaný neplodností buržoazní sociologie i jejích metod. Tato nedůvěra k sociologii byla však neodůvodněně rozšiřována i na sociologii marxistickou a na takové výzkumné akce, které svým obsahem, metodou i cílem vycházely z hledisek historického materialismu. Třeba říci, že sociologický výzkum je plně oprávněnou metodou práce společensko-vědních disciplin, a že v odborném tisku je dnes oprávněnost sociologických výzkumných technik naprosto uznána. Engelsovo dílo *Postavení dělnické třídy v Anglii* může být dokonce považováno za klasické uplatnění sociologických metod. I dnes ovšem existuje propast mezi marxismem a objektivistickou sociologií, protože marxistický sociologický výzkum sleduje vždy řešení — a nejen popis — uzrálých problémů. Chce přispět k řešení nejen dotazníky, ale skutečnou změnou daného stavu. Proto marxistický sociologický výzkum je vždy takzvaným výzkumem zúčastněným, v protikladu k domnělé nestranné objektivitě zaujímá zkoumající určité stranici hledisko: vychází z potřeb dělnické třídy a jejího předvoje v dané etapě třídního boje.

Cíl navrhovaného průzkumu vyplývá tedy pro marxistu — sociologa z úkolů kulturní revoluce, stanovených XII. sjezdem KSČ a jeho úsilí je založeno na snaze přispět teorii k praktickému řešení jedné z důležitých otázek kulturní revoluce — k překonání náboženských přežitků. Tak je navrhovaný výzkum chápán jako prostředek k hlubšímu uplatnění zásady, že socialismus je možno vybudovat jen aktivní a uvědomělou činností nejširších vrstev pracujících. Nejde tedy o jakýkoli výzkum, ale o výzkum, který vychází z bezprostředních potřeb praxe a je konán právě proto, aby praxi sloužil, aby zobecnil existující praxi na základech historického materialismu a právě tím aby obohatil samu teorii. Výzkum tedy chce být aktivní pomocí úkolům kulturní revoluce, podnětem k jednání, součástí reálné změny společenských poměrů a má být také organizován jako součást přetváření společenské reality v duchu socialismu, v duchu rozvoje vědeckého světového názoru. Nejde tedy o žádný výzkum popisný, jehož výsledky se ztrácejí v institucích, které podobné výzkumy neodborně, neodpovědně začínají a tím je kompromitují. Jde o takový výzkum, jenž by byl podniknut nejodpovědnějšími politickými a odbornými místy a jenž by vedle registrace faktického materiálu provedl teoretické zobecnění jako bezprostřední součást a nástroje změn v naší společnosti. Konkrétněji, návrh výzkumu usiluje o rozbor a zobecnění hlavních příčin religiozity a společenských změn v průběhu kulturní revoluce, všímá si soustavně rozvíjejícího se socialistického vědomí, vytlačujícího

náboženské přežitky, hodnotí cesty k překonání náboženství, s ohledem na perspektivy vývoje naší společnosti, všímá si historických kořenů religiozity a dosavadních výsledků ateistické výchovy. Cílem výzkumu je zjistit, jak se plní směrnice a usnesení KSČ, sledovat činnost strany a masových organizací při přetváření myšlení lidí. Výzkum tedy neusiluje o pouhou akumulaci fakt, ale o teoretickou syntezu problému religiozity v nejširším kontextu s ostatními sociálními jevy. Vlastní výzkum má při tom pomocný význam; nemůže být chápán samoučelně, ale jako jedna z forem a součástí řídicí činnosti strany, jako cesta k zvědečtování politiky.

PLÁN VÝZKUMU

Kromě jasného cíle musí mít společenský výzkum též konkrétní odborný plán, jenž by bylo možno formulovat předběžně asi takto:

1. Hlavní úkoly: Komplexní sociologický výzkum jednotlivých okresů.

a) Určit za spolupráce Geografického ústavu Čs. akademie věd asi deset okresů, z toho dva pohraniční, tři slovenské a pět vnitrozemských, které by byly typické a reprezentovaly by zhruba třídní rozvrstvení obyvatelstva a ekonomické, politické i kulturní životní podmínky všeho obyvatelstva ČSSR.

b) Provést historický výzkum okresů.

c) Provést výzkum přírodních podmínek okresů.

d) Provést ekonomický výzkum okresů.

e) Provést zdravotnický a populační výzkum okresů.

2. Problémové úkoly: Komplexní výzkum příčin religiozity a jejích změn v průběhu kulturní revoluce v Československu.

a) Současný stav religiozity ve vztahu k ekonomickým a politickým úkolům socialistické výstavby.

b) Úloha církví a náboženství v současné společnosti.

c) Vliv socialistických změn v průmyslu na religiozitu.

d) Vliv socialistických přeměn v zemědělství na religiozitu.

e) Vliv kulturního rozvoje na religiozitu.

f) Postoje žen k světonázorovým otázkám.

g) Postoje dospělých k světonázorovým otázkám.

h) Vliv náboženství v rodině.

i) Úloha školství ve výchově k vědeckému světovému názoru.

j) Třídní struktura a náboženství.

k) Osvětová práce v boji s náboženskými přežitky.

l) Komunistická strana jako vedoucí síla v boji za překonání náboženství.

3. Zvláštní úkoly: Teoretická zobecnění o stavu a změnách religiozity.

a) Všeobecná a speciální metodika společenského výzkumu.

b) Změny v religiozitě venkovského obyvatelstva.

- c) Změny v religiozitě městského obyvatelstva.
 - d) Změny religiozity v ČSSR.
 - e) Základní změny v religiozitě v průběhu socialistické kulturní revoluce.
4. Praktické úkoly: Návrhy praktických opatření.
- a) Rozbor práce osvětových zařízení při prekonávání náboženských přežitků a návrhy opatření.
 - d) Rozbor práce Společnosti a návrhy opatření.
 - c) Rozbor kulturní práce JZD, závodů, škol a návrhy opatření.
 - e) Využití výsledků výzkumu v praxi státního aparátu a v činnosti strany.

TEORETICKÝ ZÁKLAD VÝZKUMU

Základem výzkumu religiozity je marxistická sociologie, čili historicko-materialistický výklad společenských jevů a vztahů. Společenský výzkum tedy teoreticky vychází z vědy o zákonech společnosti a třídního boje, z materialistického pojetí dějin, jež je světonázorovým základem všech společenských věd a tedy i výzkumu. Vědecká sociologie v tomto pojetí je totožná s historickým materialismem, s nejobecnějšími zákonitostmi o vývoji společnosti, zjišťovanými marxismem-leninismem, které jediné mohou objasnit minulost, současnost i perspektivy společenského vývoje. To konkrétně určuje nejen teoretickou orientaci všeobecně, ale určuje i základní východisko a cíl výzkumu, totiž provádět výzkum, ve vztahu k potřebám socialistické kulturní revoluce a podřizovat hlediska nutnosti upevnit svazek mezi dělnickou třídou a jejími spojenci, upevnit morálně-politickou jednotu lidu.

Konkrétněji to znamená, že výzkum je chápán jen jako jedna ze součástí teoretické práce, a že techniku výzkumu nepovyšujeme na metodu společenských věd. Provádíme tedy konkrétní rozbor sociálních jevů, abychom dospěli k obecným zákonitostem, ke kvalitativní analýze a nikoli abychom jen nakupili empirická fakta, jež by měla nahradit teoretický rozbor pouhou statistickou kvantifikací společenských vztahů, jak je tomu zpravidla v objektivistické empirické sociologii. Společenský výzkum jako popsání souvislostí mezi jednotlivými sociálními jevy, popsání příčin a hybných sil společenského dění je pouze první fází řešení problému. Nepovyšujeme-li společenský výzkum na metodologii marxistické vědy o společnosti, vyhýbáme se slepé uličce empirické faktografie. Dovádíme faktická data až k důsledkům, jež z pouhých fakt nejsou zjevná, totiž k teoretickému základu marxismu, jenž vidí poslední příčiny dějinných událostí, společenského jednání i myšlení ve způsobu výroby, v konfliktu nových výrobních sil se starou soustavou společenských vztahů. Tyto hybné síly dějinného vývoje a společenských jevů jsou zároveň nejobecnějším předpokladem, s nímž přistupujeme a priori k materiálu fakt i k volbě ukazatelů, k formulaci dotazníků atd. Přistupujeme tedy k samému získávání fakt s ujasněným teoretickým hlediskem, abychom zevšeobecněním fakt dospěli k teoretickým závěrům a praktickým výsledkům.

V protikladu k empiričnosti a statičnosti buržoazních sociologických výzkumů má historický materialismus syntetický ráz, vychází z jednoty obecného a jedi-

nečného, z uznání objektivní zákonitosti vývoje světa. Vychází tedy z obecných zákonů společenského vývoje, z určité „apriorní pracovní hypotéze“, z existence zákonů. Nehledá tedy cestou formální analýzy vnějších korelací libovolné vztahy mezi jednotlivými jevy, ale proniká k podstatě společenského jevu, k zákonitostem, jež ovládají sám zkoumaný jev, k souvislostem a vnitřním rozporům, jež jsou hybnou silou zkoumaného jevu. Vycházejíce tedy ze známých zákonů společenských jevů (dialektika vztahu výrobních sil a výrobních vztahů, opožďování vědomí za bytím, dělba práce, rozdíly mezi městem a vesnicí, rozdíl mezi fyzickou a duševní prací) a ze známých obecných příčin religiozity (tradice, neskončený třídní boj atd.) chceme odhalovat materiálovou analýzou nikoli platnost oněch zákonů — o níž nikdo nepochybuje — ale hledat ony konkrétní příčiny, které jsou právě pro operativní řízení ateistické výchovy nejdůležitější. Jsou sice v obecné formě známy, ale pro praktickou činnost je právě jejich podrobná znalost nezbytná.

Uplatnění metody historického materialismu dále znamená, že uplatňujeme zásadu komplexního výzkumu, že zkoumaný jev zasazujeme do širokého kontextu třídních vztahů, které nám jedině mohou vysvětlit zvláštnosti vyšších, zprostředkovaných jevů společenské nadstavby, že se tedy snažíme postihnout zkoumaný jev v souvislosti kausální, tak časové. Tím se výzkum zbavuje triviální bezúčelnosti formálních sociologických výzkumů, zjišťujících pouze korelace izolované vzatých, mnohdy disparátních jevů. Tatáž zásada uplatněná v hledisku časovém znamená, že výzkum musí důsledně dbát dynamického hlediska, postihovat nejen okamžitý stav daného jevu, ale právě jeho změny v čase, jeho vývoj. Toto komplexní hledisko nám zaručuje, že se nemíneme s nejhlubším smyslem nových společenských jevů, vyvolaných nástupem socialismu, že neupadneme do zajetí těch omylů, do nichž mohou zavádět teorii právě nahá fakta bez teoretické schopnosti je zvládnout. Tak jsou v teoretických základech výzkumu obsažena všechna hlavní hlediska, na nichž se shodují v současné době sociologové — marxisté:

1. přistupovat k výběru tematu z materialistických hledisek;
2. před započetím výzkumu hypoteticky vyjasnit teoretické stanovisko;
3. uplatňovat důsledně dynamický pohled;
4. k výběru fakt přistupovat s určitými teoretickými a hodnotícími předpoklady;
5. kvantitativní analýzu podřídit rozboru kvalitativnímu.¹

¹ Viz diskusní příspěvek J. Klofáče, v Symposiu o úkolech a metodách společenského výzkumu z hlediska kulturní činnosti na vesnici, Praha 1958, a ostatní příspěvky v tomto Symposiu, dále podrobněji Václav Lamper, Prameny československé literatury k socio-ekonomickému výzkumu venkova a zemědělského prostředí, Praha 1959, Otázky zemědělské mládeže, Praha 1958, dále Jan Tauber, Jak studovat a zkoumat hospodářský sociální a kulturní vývoj v zemědělství, Praha 1957. Všechny čtyři publikace vydala Ústřední komise pro sociální a kulturní otázky v zemědělství ČSAZV v Praze.

Sociologické metody byly v minulých letech často podceňovány, avšak poslední články ve Voprosech filosofii (L. N. Kogan, 1959/8), jakož i zkušenosti sovětské a čs. delegace na světovém sociologickém kongresu v září 1959 v Itálii upozorňují na nutnost *rozvíjet sociologické metody*, jež by poskytovaly materiál k rozborům nejdůležitějších zákonů vývoje socialistické společnosti a dávaly tak podnět ke konkrétním opatřením při překonávání nedostatků.

Navrhovaný výzkum religiozity má *postihnout jak objektivní sociální jevy, vztahující se k náboženskému životu, tak i náboženské subjektivní projevy, názory a postoje, objektivované v jednání, i skryté*. Ve výzkumu bude použito jak statistické metody, výzkumu objektivních faktorů religiozity, tak bude i cestou interwievování prováděn průzkum názorů lidí. Uplatněním statistické metody, předpokládající shromáždění a zpracování statistických dat, bude podán obraz o vztazích mezi určitými sociálními jevy. K výzkumu subjektivní složky společenského vědomí (subjektivních projevů) se navrhuje použít též tzv. metody vzorkování. Rozhodující zde bude složení asi tisícilenné skupiny, jež by svou strukturou odrážela skutečnost celku co do věku, třídní příslušnosti, světového názoru atd., což při správném způsobu provádění zabezpečí poznání skutečného mínění lidí jen s pětiprocentní chybou.

Výzkum se tedy zaměří i na zkoumání názorů reprezentativní skupiny, ovšem s tím, že právě objektivní metody budou korigovat výsledky a znemožní, aby se zkoumání minulo právě s podstatou religiozity jako společenského jevu, se vztahy náboženských názorů k celku skutečnosti. Ke kvantifikaci hlavních společenských vztahů bude do jisté míry použita i metoda zjišťování korelačních koeficientů, nikoliv však k zajištění trivialit, zjevných na první pohled. *Hlavní cíl výzkumu bude zaměřen k zjištění trendů, které umožní vyjádřit statistickou metodou krátkodobé, případně cyklické změny religiozity v čase, vyjádřit základní směr časového pohybu, stálou vývojovou tendenci zkoumaného jevu i společenského vývoje jako celku*. Tato metoda zjišťování trendů nejlépe vyhovuje samé podstatě procesu oprašování lidí od náboženských přežitků.

Provedení výzkumu je možno rozvrhnout přibližně do těchto tří fází:

1. shromáždění faktického materiálu, pravdivých, přesných, porovnatelných a prověřených fakt, zejména statických údajů, protokolů schůzí, výpovědí, dotazníků atd.;

2. provedení dílčích závěrů jako podkladu pro praktická opatření, třídění fakt, vyloučení nepodstatného, rozbor fakt v jejich dynamice, postižení vývojové tendence jevů atd.;

3. formulace obecných zákonů společenského vývoje generalisací zjištěných fakt, porovnáním materiálu a dílčích závěrů s jinými výzkumy a literaturou.

První fáze, shromáždění fakt, se bude orientovat na tyto druhy materiálu.

a) knižní publikace o daných okresech, časopisecký materiál, okresní či krajský tisk,

b) protokoly schůzí, zejména materiály byr OV KCČ a rad ONV,

c) statistický materiál Okresní a krajské statistické služby,

d) názory a výpovědi různých společenských skupin, zejména dělníků, rol-
níků, inteligence, vesnických žen, mládeže, dětí, zachycených v dotaznících.

Výzkum má tedy zkoumat *komplex společenských jevů* života lidí, t. j. ekono-
mické vztahy, populaci, zaměstnání, stratifikaci, rodinu, kulturní život, politiku,
vzdělání, školství, zločinnost, alkoholismus atd. a uvést tyto jevy do vztahu
ke kulturnímu a zvláště náboženskému a církevnímu životu.

Má-li být výzkum proveden účelně a odborně, může být jen *dilem širšího*
kolektivu, v němž budou zastoupeni jak místní stranické kádry daného okresu
či kraje, tak odborní filosofičtí pracovníci centrálních institucí, kteří provedou
nutnou syntézu. Dále je třeba použít řady *kombinovaných metod*, zejména spojit
běžné sociologické techniky s besedami s lidmi, s anketami, s osvětovými akcemi.
Základní metodou ovšem zůstane metoda osobních rozhovorů (interwiev), jež
se zatím nejlépe osvědčovala, zatím co písemné dotazníkové akce mohou mít jen
pomocný význam.

Jednou z důležitých podmínek úspěchu výzkumu je vybrat typické okresy
a oblasti, sledovat tedy v první řadě *typické jevy*, kde zkoumané procesy pro-
bíhají co nejzřetelněji, a teprve druhotně se zaměřit na atypické okresy a místa.
To plně odpovídá požadavku marxismu, aby byly zkoumány uzlové jevy problé-
mu, charakteristické průběhy určitých společenských procesů, typičtí nositelé
názorů atd.

ROZSAH VÝZKUMU

Je třeba vypracovat podrobnější *plán průběhu a rozsahu výzkumu* a konsulto-
vat s pracovníky jiných krajů, kteří projevují o výzkum zájem. Po té, když bude
vyjasněna celková koncepce, je na místě uskutečňovat *výzkum po etapách* a prů-
během zhodnocovat použité metody, avšak tak, aby data z různých okresů byla
srovnatelná a výzkum probíhal koordinovaně.

Za *terén první fáze výzkumu* by se velmi dobře hodilo moravské Slovácko,
kde kulturní revoluce probíhá jako boj idejí vědeckého socialismu se starou
klerikální tradicí, jež nabyla rázu buržoazní ideologie. Slovácko by bylo vhodné
i tím, že je zde možno nalézt rozmanité životní podmínky a tím srovnávat data
z okresu výlučně městského (Gottwaldov-město) s průmyslovým okresem s revo-
luční tradicí dělnické třídy (Hodonínsko) a porovnávat tyto výsledky se země-
dělsko-průmyslovými okresy, jakými je např. Kyjovsko a s okresem zemědělským,
jakým jsou např. Valašské Klobouky.

K *zajištění výzkumu* je třeba podrobněji prodiskutovat a stanovit vlastní tech-
niky výzkumu na poradě odborníků. Průběh shromažďování dat by měl řídit
na každém okrese školený filosof, jenž by zabezpečil, aby vlastní výzkumná
práce, prováděná prostřednictvím posluchačů fakult, lektorů poraden a studoven,
lektorů Společnosti, případně stranickými organizacemi, probíhala ve shodě
se zásadami vědy a podle dohodnutých pravidel jednotlivých výzkumných tech-
nik. Vedoucí výzkumu na jednotlivých okresech zpracují získaný materiál za
pomoci dalších kolektivů. Centrálně celý výzkum řídí několikačlenná ústřední
komise, složená z představitelů ÚV KSČ, Společnosti, Čs. akademie věd a Slo-
venské akademie věd.

Pokud jde o základní materiál, plánovací referáty ONV mají k dispozici *statistický materiál* k hlavním ukazatelům o ekonomickém, politickém a kulturním vývoji jednotlivých obcí i okresu jako celku. Jde o soustředění fakt, umožňujících srovnání s buržoazní republikou, poválečnými předúnorovými léty, současností a perspektivou dalšího vývoje, zejména data o počtu, zaměstnání, věkovém a sociálním složení obyvatelstva, data o hrubé hodnotě, fondech a produktivitě závodů, data a výměře půdy, stavech dobytka, pracovní jednotce a hektarových výnosech JZD, data o školním vzdělání, osvětové práci atd. Pokud je to možné, je třeba uvést pro srovnání i ukazatele krajské, příp. celostátní.

Pod vedením odborníků mohou zjistit posluchači, lektori atd. přímo v obcích další *údaje, nezachycené statisticky*, zejména provést rozhovory s tajemníkem MNV, předsedou stranické organizace, předsedou JZD, ředitelem školy a předsedou ČSM, případně s jinými vhodnými osobami, které nám zaručují objektivnost, pravdivost údajů. Výzkum světového názoru bude proveden ve školách mezi školní mládeží a to v některých pátých a osmých třídách dřívějších škol, v jedenáctých třídách, v nejvyšších ročnících odborných škol a v nejvyšších ročnících učňovských středisek.

ZÁVĚRY

Výzkum religiozity, pojatý jako výzkum kulturní revoluce a změn společenského vědomí by mohl přinést cenné poznatky. Záleží nyní na tom, zda hlavní vědecká pracoviště dokáží koordinovat vhodně celý výzkum tak, aby se dosáhlo nejučinnější spolupráce s institucemi terénního výzkumu, s ústředím uměleckých svazů, s Radou socialistické kultury a zda dokáží zajistit výzkumné akce dostatečným počtem lidí i prostředků. Zapojení vysokých škol, studentů, případně i aspirantů do výzkumu je rovněž nezbytné. Konkrétní studium a výzkum náboženských přežitků nelze již dále odkládat, má-li se propagace ateismu a řízení celého procesu překonání náboženství v nadcházející nové etapě vývoje naší socialistické společnosti postavit na pevné základy zobecněných fakt, osvětlených vědeckou filosofií.